

Dato: 20.-21. november 2019, Litteraturhuset i Oslo

Til stede: Deltakere fra:
Norske Kveners Forbund
Kvenlandsforbundet
Norsk-finsk forbund
Romsk råd
Taternes landsforening
Landsorganisasjonen for romanifolket
Skogfinske interesser i Norge
Det Mosaiske Trossamfund
Nasjonale minoriteter i Norge
Departementer og direktorater

Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter 20.–21. november 2019

Møteleder: Aslak Bonde

DAG 1

- Statssekretær Anne Karin Olli ønsket velkommen.
- Organisasjonene orienterte om hva de har jobbet med siden forrige Kontaktforum.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet orienterte om hva som har skjedd siden sist.

Spørsmål og innspill til departementet:

- Behovet for informasjon om nasjonale minoriteter til kommuner og storsamfunnet generelt er tatt opp før, uten at departementet har satt i gang konkrete tiltak.
- Fra skogfinsk hold er det ønske om et museumsbygg, og de har jobbet for saken i mange år. Savner drahjelp fra departementet.
- I høringen av forskriften til den kollektive oppreisningen til romanifolket/taterne var det tatt inn forbud mot driftsstøtte. Etter kritikk fjernet departementet forbudet, og sa at det ikke kan gis støtte "til eksisterende tiltak". Når en ny enhet er opprettet vil den jo være et eksisterende tiltak året etter. Dette gir ikke tillit til departementet. Kan man søke midler til rettshjelptiltak?
- Det er behov for utdyping av hvordan departementet vil satse på kvensk språk. Det blir gitt penger til kommunene for å drifte språksentrene. Noen organisasjoner opplever at de ikke når fram i kommunene.

- Utdanningsdirektoratet ga ut et hefte om nasjonale minoriteter. Kven Østlandet ga et omfattende innspill som ikke ble tatt med, og mener at heftet gir et feil bilde.
- Alle lærere skal vite om nasjonale minoriteter – hvem skal lære opp lærerne?
- Overføringen av den kollektive oppreisningen til romanifolket/taterne til Kulturrådet, er et nytt overgrep mot folkegruppen.
- Kommunene har lite kunnskap om forpliktelsene i rammekonvensjonen.
- Det ble uttrykt mistillit til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i høringen av NOU 2015: 7. I referansegruppa for oppfølging av NOUen lanserte departementet fire forslag, blant dem forslag om å trekke tilbake erstatningen og å bruke den til individuelle erstatninger. Forslaget om å opprette en tilskuddsordning i Kulturrådet var ment som en midlertidig ordning. Det var ikke flertall i gruppen og gruppen hadde ikke medbestemmelsesrett.

Svar fra departementet:

- Det lanseres nå nye læreplaner hvor kunnskap om nasjonale minoriteter er tatt inn i større omfang enn tidligere, noe som vil bidra til å øke kunnskapen i samfunnet. Departementet planlegger ellers å opprette dialog med KS (Kommunenes sentralorganisasjon) for å vurdere hvordan vi best kan nå ut til kommunene med informasjon.
- Skogfinsk museum: Det er regjeringen som tar avgjørelsene. Interne budsjettprosesser og prioriteringer kan vi ikke si noe om.
- Forskrift for kollektiv oppreisning: Det er mulig å søke driftsstøtte til nye tiltak, og selvsagt til videre drift. Etablerte organisasjoner og institusjoner kan ikke søke midler til drift. Det kan søkes støtte til retts hjelptiltak, det er opp til Kulturrådet å vurdere søknadene.
- Forslagene som ble lagt fram i referansegruppen for oppfølging av NOU 2015: 7 var forslag fra medlemmene i gruppen. De to forslagene som er nevnt her anbefalte departementet ikke å gå videre med. Det var et flertall i gruppen som støttet å opprette en tilskuddsordning i Kulturrådet. En referansegruppe kan ikke ha medbestemmelse på statsbudsjettet, det er regjeringen og Stortinget som avgjør.
- Svar fra Kunnskapsdepartementet: De nye læreplanene gjelder fra neste skoleår. Utdanningsdirektoratet har fokus på nasjonale minoriteter. Det ble laget et informasjonshefte om nasjonale minoriteter som organisasjonene har bidratt til i 2014. Hefte vil bli revidert slik at lærerne får best mulig kunnskap.

NIM – Norges institusjon for menneskerettigheter – presenterte sin rapport Norges nasjonale minoriteter

<https://www.nhri.no/2019/temarapport-2019-norges-nasjonale-minoriteter/>

Nasjonale minoriteter har også et eget kapittel i NIMs årsmelding.

Spørsmål og innspill:

- Diskriminering av rom på utleiemarkedet, boligområdet og på campingplasser er dokumentert gjennom filmopptak. Rom opplever også diskriminering hos politiet, men dette er ikke forsket på. Rom opplever at Norge er dårligere enn andre

europiske land for eksempel når det gjelder støtte til rettshjelp. LDO kan slå fast at diskriminering har skjedd, men uten støtte til rettshjelp er det vanskelig å ta saker til retten.

- CERD sier at minoritetene har rett til å bruke "their own language". NIM har oversatt det til at myndighetene skal fortsette å arbeide for å styrke kvensk språk og kultur.
- Minoritetene skal ikke nektes rettigheter til effektiv deltakelse i beslutningsprosesser.
- Nasjonale minoriteter blir ikke likebehandlet med samene.
- Savner at NIM kommer med egne tanker og vurderinger.
- NIM opptrer som vakthund og blindhund, savner rollen som kamphund. I CERDs artikkel 4 b er det påbudt å forby nazistiske organisasjoner. Savner at NIM påpeker dette. NIM må også på banen i ytringsfrihetsdebatten, for eksempel når det gjelder misbruk av ytringsfrihet, som holocaustfornektelse.

Svar fra NIM:

- NIM har uttalt at staten har en positiv plikt etter EMK (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen) art. 6 til å avhjelpe økonomiske hindre for å få prøvet sivile saker for domstolene.
- Språk: Da Norge ble eksaminert av CERD, ble det vist til målrettet plan for kvensk språk. Vi gjorde oppmerksom på at kvenske organisasjoner var negative til dette og mente planen ikke går langt nok. NIM ba komiteen å anbefale regjeringen å styrke kvensk språk.
- Retten til effektiv deltakelse er en positiv forpliktelse, men kan være komplisert å få til. Hvordan dette blir gjort er langt på vei opp til den enkelte stat. Mange land har rådgivende komiteer, uten at de blir tatt hensyn til i særlig grad. Effektiv deltakelse kan være høringer, tilrettelegging for deltakelse i valg og konsultasjoner.
- NIMs mandat er å være både rådgiver, overvåker og brobygger. Vår oppgave er å synliggjøre hva som er statens forpliktelser ansvaret og hvordan de følges opp.
- Ytringsfrihet: NIMs oppgave er å redegjøre for våre internasjonale forpliktelser og Grunnlovens bestemmelser om ytringsfrihet. Rettspraksis fra EMD – den europeiske menneskerettighetsdomstolen, er viktig i den forbindelse.
- Likebehandling: Staten sier samene er urfolk og har egne rettigheter som følge av det. Dersom det er ulike rettigheter innenfor de nasjonale minoritetene, vil vi se på om det er ulovlig diskriminering.

Bufdir presenterte arbeidet med nettressurs: Tall og statistikk om levekår og likestilling av etniske og religiøse minoriteter

Nettressursen har som formål å samle tall, statistikk og forskning som omhandler aspekter ved levekår og likestilling for etniske og religiøse minoritetsgrupper. Bufdir tar sikte på å lansere nettressursen i mars 2020. Bufdir ønsket innspill på hva som er viktig framover med tanke på forskning om levekår og likestilling av nasjonale minoriteter, hva de bør være særlig oppmerksomme på i formidling av forskning og kunnskap og hvordan minoritetene kan trekkes inn i arbeidet videre.

Innspill og kommentarer:

- Det bør løftes at fattigdom går i arv. I formidling av forskning må myndighetene ordlegge seg riktig slik at fordommer minskes.
- Kartlegging: Mange blant romanifolket/taterne vil reagere negativt hvis ordet "forskning" brukes, fordi de ikke ønsker oppmerksomhet om folkegruppa.
- Dersom det skal forskes, må man ha noe å sammenligne med, for eksempel majoritetsnordmenn.
- Dersom det skal gjøres en levekårsstudie, bør man se på helseutfordringer for de som har levd under tvangsassimilering.
- I folkehelseundersøkelsen var det 20–25 spørsmål som gjaldt kvener/finner. Kan man bruke resultater herfra?

Svar fra Bufdir:

- Dersom dere har erfaringer med formuleringer som bør unngås, så gi oss gjerne tilbakemelding.
- Nettressursen er ingen database, den skal presentere eksisterende forskning og statistikk og se dette i sammenheng.
- I første omgang vil nettressursen inneholde eksisterende forskning og statistikk. Det innebærer at vi samler inn relevant forskning som finnes. Vi arbeider ikke med nye levekårsstudier til denne nettressursen for tiden. Vi har imidlertid bestilt befolkningsundersøkelser om holdninger, og det kan være aktuelt å vise til resultatene herfra.
- Nettressursen vil oppdateres når det kommer ny forskning og statistikk som det er relevant å vise til.
- Send gjerne innspill i etterkant til erle.inderhaug@bufdir.no.
- Les mer på Bufdirs statistiksider: [https://bufdir.no/Statistikk og analyse/](https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/)

DAG 2

Riksantikvaren: Gjennomgang av fredningsplanen for nasjonale minoriteters kulturminner

<https://www.riksantikvaren.no/Ansvarsomraader/Urfolk-minoriteter-og-kulturminne/Nasjonale-minoriteters-kulturminner>

Innspill og kommentarer:

- De skogfinske miljøene er fornøyde og føler at de blir sett, hørt og tatt på alvor.
- For de båtreisende romanifolk/tatere er fartøyet sentralt, er det aktuelt å frede skuter? I Arendal har det vært en tradisjonell ankringsplass og et tilholdssted for romani, kan det være aktuelt å frede? Hvordan involveres romani i slike prosesser?
- Det er ingen steder for romanifolket/taterne som er fredet. Folkegruppen har mange steder de ønsker fredet, og har hatt ett møte med Riksantikvaren, men ikke fått tilbakemeldinger.
- Tater Millas hus: Taternes landsforening har sørget for at huset står til fredning. De har hatt kontakt med Riksantikvaren om stedet og vet at det har vært mange møter, men opplever seg utestengt fra arbeidet.

- Det er viktig å frede også verktøy og redskaper. Mange kulturminner er borte i Finnmark. Samiske kulturminner over 100 år blir automatisk fredet, flere kvenske kulturminner er registrert som samiske. Når kvenene tar opp saken, får de beskjed om å henvende seg til Sametinget.
- Hottigården ble kåret som "månedens kulturminne" en gang. Det har ikke vært utvikling i saken på 30 år.
- Det bør brukes kvenske navn på kvenske bygninger som fredes. Det er et sterkt ønske at Bugøynes, Hamningberg og Kongsfjord fredes. Det bør også være mulig å frede steder hvor hendelser har skjedd.
- På Sørlandet er det en sti i skogen som romanifolket benyttet. Det er nå planlagt en firefelts vei her. Hvordan går man fram for å få fredet en sti?
- Romanivillaen i Tysvær: Romanifolket har ønske om å bruke stedet som kultursenter, men grunneier krever husleie, ellers vil han bruke huset som skjul.

Svar fra Riksantikvaren:

- Fartøy er også kulturminner. Det er viktig å få inn også immaterielle kulturminner for å få med hele kunnskapen om minoritetene. Det opprettes referansegrupper hvor relevante aktører inviteres inn, for eksempel organisasjoner og interessegrupper. Fylkeskommunen er også en viktig part.
- Riksantikvaren kjører mange saker parallelt og har laget en tidsplan som tar for seg gruppe for gruppe av nasjonale minoriteter. Romanifolket er sent i planen, men Riksantikvaren vil se på hvordan de kan rigge arbeidet framover. Kanskje kan det være aktuelt å jobbe med flere av minoritetene samtidig. Riksantikvaren behandler uansett saker som haster. Ta kontakt dersom dere ikke har fått tilbakemelding på spørsmål om møter.
- Romanivillaen i Tysvær i Rogaland ble fredet i 2018. Riksantikvaren har hatt møter om fredning av Tater Millas hus.
- Hottigården: Arbeidet ble stoppet på grunn av plan- og bygningsloven. Riksantikvaren skal ha et møte i Tromsø om saken.
- Riksantikvaren er bevisste på å bruke kvenske navn etter innspill fra de kvenske interesseorganisasjonene, men må også bruke de norske ettersom det er de norske navnene som brukes i matrikkelen.
- Riksantikvaren har vært i Bugøynes flere ganger. Kulturmiljøfredning kan være aktuelt, men det er en stor prosess som tar tid.
- Det kan være ulike synspunkter på om et kulturminne er kvensk eller samisk. Det er viktig å få dokumentert flere sider av et kulturminne.
- En sti er et fysisk kulturminne. Riksantikvaren ber om å få tilsendt en henvendelse med en beskrivelse av historien.
- Riksantikvaren kan ikke gå inn med driftsmidler for romanivillaen, men kan være med på å sette i stand kulturminnet. Ta kontakt med fylkeskommunen om driftsmidler.

Riksrevisjonen presenterte sin gjennomgang av Kommunal- og moderniseringsdepartementets forvaltning av tilskuddsmidler til nasjonale minoriteter

Riksrevisjonen har sjekket departementets forvaltning, som et ledd i gjennomgangen er elleve tilskuddsmottakere også sjekket. Dersom det blir oppdaget feil, er det departementets ansvar. [Rapporten kan leses her.](#)

Innspill og kommentarer:

- Noen av organisasjonene uttrykte at de var fornøyd med å bli kontrollert og ønsker å få tilbakemelding om feil slik at de kan lære av det.
- Skulle ønske Riksrevisjonen så også på det som ikke er gjort av tiltak overfor nasjonale minoriteter, som oppfølging av NOU 2015: 7.
- Riksrevisjonen påpeker svakheter i organisasjonenes medlemsregistreringer, det er krav om at registeret skal inneholde navn, fødselsår, adresse og bosted. Noen opplyser at enkelte nekter å være medlem om de må registreres.

Svar fra Riksrevisjonen og departementet:

- Departementet vil ta opp noen av hovedfunnene med de organisasjonene det gjelder. Departementet vil også informere Kulturrådet.
- En NOU gir ikke grunnlag for revisjon av Riksrevisjonen, bare vedtak i Stortinget. Riksrevisjonen er Stortingets organ, og undersøker om regjeringen gjennomfører politikken i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.
- Kravet om medlemsregistrering er i tråd med Kulturdepartementets veileder for frivillige organisasjoner. Det er viktig å merke seg at departementet og Riksrevisjonen bare har rett til å se registeret dersom de kommer til organisasjonene for å kontrollere. Ingen kan ta med seg registeret, heller ikke kopiere eller ta bilde.

Innspill fra organisasjonene

- Kvenlandsforbundet presenterte sin undersøkelse om kjennskap til nasjonale minoriteter, gjort på politiske partiers stands på Arendalsuka. Undersøkelsen viste at kjennskapen til minoritetene blant de spurte var liten.
- Det bør bli lettere å få oversikt over hvor mye midler som går til nasjonale minoriteter. Det er lite midler til å drifte og holde feltet oppe. Kontroll fra departementet krever mer ressurser i organisasjonene.
- Staten har forpliktelser overfor nasjonale minoriteter, ikke for de som ønsker å være vanlige nordmenn.
- Norsk-finsk forbund har 500 medlemmer, 90 pst. er norskfinner som er etterkommere av finske innvandrere som snakket finsk språk og brukte finsk skriftspråk. Myndighetene tar ikke vare på den finske kulturarven i henhold til internasjonale anbefalinger. Det er en diskriminering av språk. Europarådet sier at finsk er et minoritetsspråk i Norge.
- Kvenene er bosatt over hele landet, hvordan kan man gjøre retten til opplæring til en individuell rettighet?
- Det er behov for mer informasjon om nasjonale minoriteter, mye av det man finner på nett er gammel og irrelevant informasjon. Samiske veivisere har en veldig bra nettside, ønsker noe lignende om nasjonale minoriteter.
- Ønske om åpne innspillmøter til stortingsmeldingen om nasjonale minoriteter.

Svar fra departementet:

- I statsbudsjettet blir det gjort prioriteringer. Det er viktig å dokumentere økonomiske behov godt. Vær konkrete, hva ville dere for eksempel få til med en stilling ekstra?
- Vi er klar over synspunktene om rettighetene til finsk språk. Norge har forpliktet seg til å ivareta kvensk språk.
- Det er et poeng at det kan være behov for kvensk opplæring i hele landet, samfunnet endrer seg og folk flytter. Det største problemet i dag er lærermangel. Det er gitt bevilgning til Universitetet i Tromsø til kvensk lærerutdanning.
- Synliggjøring blir et tema i den kommende stortingsmeldingen om nasjonale minoriteter.

Presentasjon av språkapp om romani

Landsorganisasjonen for romanifolket arbeider med et språkprosjekt som skal gjøre det enkelt og morsomt å lære romani. Språkappen ble presentert av språkprofessor Rolf Theil og apputvikleren Lakky Patey i New Amigos.

Avslutning ved statssekretær Anne Karin Olli.